

Hafslund Eco

Foreningen til
Hallingdalsvassdragets
Regulering

Møte med Ørteren kraftverk om post 28 i
vilkårene for utbyggingen av Uste- og
Hallingdalsvassdraget 20. juli 1962

Bakgrunn

- Prosjekt i FHR om oppdatering av eierfordelingene
- Spørsmål om årsaken til at Ørteren er unntatt fra anleggsinvesteringer har kommet opp
- FHR reiser spørsmål til NVE om vilkåret nå kan slettes

Fra: Halvor Halvorsen <Halvor.Halvorsen@hafslundeco.no>

Sendt: tirsdag 10. august 2021 10:03

Til: Jakob Fjellanger <jfj@nve.no>

Kopi: Tore Kolstad <tore.kolstad@hafslundeco.no>

Emne: Uste- og Hallingdalsvassdraget - vilkårsrevisjon

Hei Jakob.

Du har tidligere sendt oss en rekke spørsmål om de ulike postene i tillatelsen fra 1962.

Ifm et omfattende prosjekt i Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering (FHR) om oppdaterte eierfordelinger – hvor målet er å gå over fra historisk baserte fordelinger (dels udokumenterbare og dels forhandlingsbaserte løsninger) – til eierfordelinger for de enkelte reguleringer basert på brutto utnyttede fallmetre – har spørsmålet om post 28 kommet opp.

Det er slik at for driftskostnader så deltar Ørteren kraftverk for driften av Ørterenreguleringen. Mens for anleggsinvesteringen (daminvesteringen) på 1960-tallet, ble de unntatt fra denne (dette er omtalt i diverse korrespondanse og underlag for konsesjonen), formulert i post 28 slik:

28.

Når fallet mellom Ørteren og Ustemagasinet blir utbygd skal Hol kommune ha rett til å benytte den nå tillatte regulering av Ørteren som fritar de for anleggskostnader i reguleringen av Ørteren.

Det er tilsynelatende gitt evigvarende fritar for investeringskostnader, men slik vi ser det har Ørteren kraftverk oppnådd sin tenkte fordel fra konsesjonstidspunktet allerede, og det ligger derfor til rette for å vurdere å fjerne post 28.

På den måten vil vi kunne forenkle eierfordelingene og ikke operere med særskilte unntak i deltakelsen i FHR.

Vi ber NVE vurdere dette spørsmålet ifm vilkårsrevisjon.

Vennlig hilsen

Halvor Kr. Halvorsen

Daglig leder

halvor.halvorsen@hafslundeco.no

M: 97 50 50 51

www.hafslundeco.no

Foreningen til

Hallingdalsvassdragets regulering

v/Hafslund E-CO

Postboks 990 Skøyen

0247 OSLO

TILLATELSE

for

Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering

til å foreta reguleringer og overføringer i Uste-Hallingdalsvassdraget m. v. samt tillatelse for Oslo Lysverker til å ekspropriere grunn og rettigheter m. v. for utbygging av Uste og Nes kraftverker.

(meddelt ved kongelig resolusjon 20. juli 1962, jfr. kronprinsregentens resolusjon 19. oktober 1962.)

Ved kongelig resolusjon 20. juli 1962 er bestemt:

- « I. a. I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 tillates Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering å foreta regulering og overføringer i Uste-Hallingdalsvassdraget m. v., i det vesentlige i samsvar med de fremlagte planer og på de vilkår og under de forutsetninger som er tatt inn i Industridepartementets tilråding av 20. juli 1962.
- b. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med det i Industridepartementets ovennevnte tilråding inntatte utkast som gjeldende inntil videre.
- II. I medhold av §§ 55, 62, 104 og 105 i lov om vassdragene av 15. mars 1940 tillates Oslo Lysverker å innløse Al kommunes utbygde fall i Hallingdalselva. Hallifossen i Nes og private fallrettigheter i vassdraget fra Ustevatn i Hol til Sjong-Mattismoen i Nes, samt å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter for utbygging av Uste og Nes kraftverker, ta Hallingdalselva ut av sitt naturlige løp og foreta døgnregulering av Strandefjord i det vesentlige i samsvar med de fremlagte planer og på de vilkår og under de forutsetninger som er tatt inn i Industridepartementets ovennevnte tilråding.»

Ved kronprinsregentens resolusjon 19. oktober 1962 er bestemt:

«Post 2, fjerde ledd, i det ved kgl. resolusjon av 20. juli 1962 fastsatte manøvreringsreglement for reguleringer i Uste-Hallingdalsvassdraget m. v., endres i samsvar med utkast inntatt i Industridepartementets tilråding av 19. oktober 1962.»

Betingelser

for tillatelse for Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering til å foreta reguleringer og overføringer i Uste-Hallingdalsvassdraget m. v.

(Fastsett ved kgl. resolusjon 20. juli 1962.)

1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte

av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggenes økonomiske forhold.

27.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vassfalls- og brukseier som ikke er medeier i regulerings- og overføringsanleggene, tillatelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved reguleringen og overføringen, mot en årlig godtgjørelse til anleggenes eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

28.

Når fallet mellom Ørteren og Ustemagasinet blir utbyggt skal Hol kommune ha rett til å benytte den nå tillatte regulering av Ørteren uten å delta i anleggsutgiftene.

29.

Ved damanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de derav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anlegget som skjer i krigsøyemed.

30.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement å sørge for nødvendige vann fra Kula til den alminnelige vannforsyning for det regu-

- Hol kommune med innvending i brev av 26. april 1961
- I praksis et krav om tilskudd til utbygging av Ørteren kraftverk
- Årsak: endring av design fra normalt helårs kraftverk til vinterkraftverk

års prosjekteringsarbeid med tilhørende grunnundersøkelse. For ordens skyld bemerkes dog at de foreslåtte damterskler ved Uppsjo, Tingvollfjord samt gjennom de bygningsregulerte områder på Geilo, Gol og Ål bør bygges uansett grunnforhold og fundamentersvansker.

2. *Trappetrinnsterskler* (kalt småterskler i planen) har som oppgave å heve vannstanden fra den dypeste greften midt i elvelepet til å dekke et større areal av de flater elvebredder innover mot land. Det endelige valg av antall og plassering må vurderes ut fra kartmateriale og grunnundersøkelse. For øvrig gjelder samme bemerkninger som under pkt. 1.

3. *Utbedring langs strendene.*
Det er i stor utstrekning eksperimentert med og funnet fram til enkle og billige midler for mest mulig å bevare de naturlige forhold langs strendene, dels ved å nyttiggjøre seg de stein- og grusmaterialer som er for hånden — dels ved spesielle former for beplantning, — dvs. beplantning som tåler kortvarige flommer. En skal imidlertid være oppmerksom på at strendene til dels har en slik karakter at det ikke er mulig å gjøre noe som helst med anstendige omkostninger. På andre steder derimot — viser det seg at den naturlige «steinplastringen» ligger ferdig fra naturens side — når enkelte steiner i øvre lag fjernes eller ordnes. Jeg er ikke engstelig for erosjon fra kortvarige flommer som følge av at disse enkeltliggende steiner i øvre lag måtte fjernes eller ordnes. De på denne måte ordnede elvebredder kan beplantes, på langt nær over alt, men med en helig valgt kombinasjon av stein og grønt kan det tørrlagte elveleie på lange strekninger bli både pent og virke naturlig. Jeg har stor tillit til at nettopp denne del av utbedringsarbeidene vil gi effektive resultater med små omkostninger.

En vil ikke utelukke at det i mindre utstrekning kan bli tale om kunstig oppmuring av steinmur langs elvebreddene (f. eks. i området ved broer i regulerte strøk). Dette arbeid er imidlertid svært kostbart, og nytten vil sjelden stå i forhold til omkostningene. Det kan også bli aktuelt på enkelte steder å fylle opp mindre arealer til over høyeste vannstand i elven, men også dette arbeid er meget kostbart og vil bare stå i forhold til omkostningene, hvis det innvunne areal kan benyttes til praktiske formål. Som typisk eksempel nevnes her de tørrlagte elvebredder vest for Skurdalsbroen på Geilo, hvor det oppfylte areal tenkes anvendt til turismessige formål.

4. *Vedr.: Grunnerstatninger.*

I henhold til angitte målinger i «Hydrologiske undersøkelser i Norge» har høstflommene i tidsperioden 1920 til 1952 vært vesentlig mindre enn vårflommen — maksimalt

ca. 60 % av største vårflom. Oppstuvningen foran damtersklene for en vannføring 60 % av maksimalflom vil ikke overstige elvens naturlige bredder. Det er liten grunn til å tro at maksimale flommer etter reguleringen vil overstige høstflommene i tidsperioden 1920—1952 — i hvert fall vil det kunne skje ytterst sjelden og i tilfelle med kortvarige flommer. Det er derfor lite sannsynlig at grunnerstatninger av noen betydning kan komme på tale i forbindelse med det foreslåtte terskelanlegg i Hallingdalsvassdraget.

Til slutt nevnes at hverken distriktet eller naturverninstisjoner vil være interessert i et parkbehandlet vassdrag etter reguleringsforeningens omkostningsoverslag. En vil med så små omkostninger som mulig søke å tilstrebe et anlegg som kan gi vassdraget tilbake en del av sitt naturlige preg — ved å holde vannspeilet oppe med lave terskler fortrinnsvis bygget av stein i betong, ved beplantninger, ved ordning av steinmasser langs elvebreddene på alle steder hvor det er praktisk mulig med rimelige omkostninger derved å bedre det tørrlagte vassdrags skjemmende utseende. Statens Friluftsråd har i et brev til Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen antydnet et belep som i dette spesielle tilfelle etter Friluftsrådet mening, burde bli anvendt til naturvernsarbeid langs det tørrlagte vassdrag.

Det synes som Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering ikke kan være kjent med de eksperimenter som riktignok med både gode og dårlige resultater er foretatt i andre land når det gjelder utbedring av tørrlagte elveleier. Jeg antar imidlertid Vassdragsvesenet vil være enig i at alle mulige erfaringer herfra søkes utnyttet og — selv om planene ikke er utarbeidet i detalj på en slik måte at der er angitt bestemte tiltak på bestemte steder, distriktet har av lett forståelige grunner ikke hatt muligheter for å kunne legge fram et sådant prosjekt — har jeg allikevel tillit til at Vassdragsvesenet nå på grunnlag av de uttalelser som foreligger fra distriktet, Friluftsrådet og andre instisjoner, samt fra reguleringsforeningen, kan finne den rette form for betingelsene vedr. de nødvendige utbedringsarbeider i Hallingdalsvassdraget.

Planene er korrigert og supplert med en del av det som her er nevnt under punkt 1—2 og 3, og disse korrigerede planer kan bli oversendt Vassdragsvesenet i løpet av et par dager.»

Høyesterettsadvokat O. Trampe Kindt har i brev av 26. april 1961 framkommet med følgende innvending på vegne av Hol kommune:

«Hol kommune avga den 2. desember 1960 en positiv uttalelse for regulering av Uste under den uttrykkelige forutsetning at kommunen straks fikk opp tatt

forhandlinger med Reguleringsforeningen og Oslo Lysverker om en utbygging av Ørteren.

Det møte som deretter ble holdt med Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering i Oslo Lysverker førte dessverre ikke til noe resultat. I sin uttalelse til Vassdragsvesenet av 5. april i år (side 2) avslår også regulanten å imøtekomme kravet om en utbygging av Ørteren.

Hol kommunestyre har imidlertid enstemmig gått inn for at kommunen ikke godvilig kan se på at dens siste større kraftkilder berøves denne uten at Hol i hvert fall samtidig sikres et visst samarbeid om utnyttelsen av Ørterfallene. Det ville være samfunnsmessig sett uheldig og etter Hols oppfatning urimelig om kommunens eget fall skulle bli liggende ubenyttet, fordi regulanten ut fra sine forhold fant det mer regningsvarende å bygge ut de beste fall separat.

Hol kommunes representanter er selvfølgelig helt klar over at Reguleringsforeningen både i forannevnte møte i Oslo Lysverker og i sitt brev av 5. april 1961 (side 3) har understreket at Hol kommune har krav på at utbyggingen av Ørteren legges til rette med tiltak og kraftutveksling «slik at Hol kommunes stilling ikke gjøres ugunstigere på grunn av den nå planlagte regulering av Ørteren».

Hol kommune er også enig i at det i alle tilfelle uttrykkelig bør inntas et konsesjonsvilkår som både tilrettelegger utbyggingen og sikrer driften av Ørteren Kraftverk i fremtiden. Det ville være urimelig om Reguleringsforeningen skulle få tiltalelse til å regulere selve Ørteren, som danner regulerings- og inntaksmagasinet for Ørterfallene og som ligger innen Hol kommune og på dennes innvånerens egen grunn, uten at man samtidig sikret kommunens eget fall i elven nedenfor vannet. Det må derfor etter Hol kommunes oppfatning inntas et konsesjonsvilkår som uttrykkelig fastslår at det fremtidige Ørteren Kraftverk skal ha rett til fri regulering og fri kraftutveksling all den stund utbyggingen nå skal tilpasses Usteregulerings behov. I samme vilkår bør det også fastslås at reguleringsanlegget for Ørteren skal bygges så det kan tilpasses det senere kraftverk her, samt at Hol kommune har krav på differensen mellom omkostningene ved utbyggingen av et normalt helårs kraftverk og et vinterkraftverk spesielt tilpasset Usteregulerings behov.

Det som her er nevnt om tiltak og kraftutveksling m.m. gjelder for en stor del arbeider og utgifter som Ustereguleringen i alle tilfelle får, eller som er nødvendig for ikke direkte å fordyre det fremtidige Ørteren Kraftverk. Det er her ikke tale om noe ekstra økonomisk tilskudd for den forsinkede og vanskeliggjorte utbygging av Ørterfallene, som Reguleringsforeningens avslag på tilbudet om samarbeid i realiteten innebærer. Ved at Reguleringsforeningen velger å ut-

bygge de største og beste deler av vassdraget, som den selv har fått hånd om, separat, og samtidig får en helt dominerende stilling når det gjelder alle spørsmål vedrørende kraftforholdene i dalen, vil Hol kommunes mulighet for å bygge ut Ørteren bli vesentlig forminsket. Det vil være meget vanskelig å oppnå samarbeid med andre, når man i de fleste spørsmål blir avhengig av Reguleringsforeningen som selv har avslått et slikt samarbeid. Dette kan komme til å medføre at Ørterfallene blir liggende ubenyttet i årevis, hvilket samfunnsmessig sett må antas lite heldig. For Hol kommune vil det innebære at kommunen for utnyttelse av Ørterfallet blir helt avhengig av Reguleringsforeningens ønsker og betingelser.

Skal Hol kommunes stilling derfor også i denne henseende «ikke gjøres ugunstigere på grunn av den nå planlagte regulering av Ørteren», må kommunen i konsesjonsvilkårene sikres en finansiering som gjør det mulig å utbygge fallene for egen regning.

Hol kommune må derfor kreve at det i et konsesjonsvilkår som foran nevnt, også uttrykkelig kommer inn en bestemmelse om et kontant tilskudd til utbygget av Ørterfallene.

Det må være rimelig at regulanten — som avslår ethvert forslag om samarbeid — og som krever å regulere Ørteren for eget behov, også oppveier disse vanskeligheter gjennom tilskudd til finansieringen.

Jeg må derfor på vegne av Hol kommune anmode Hovedstyret om å innta et spesielt tillegg i konsesjonsvilkåret vedrørende Ørteren Kraftverk som sikrer Hol kommune et engangstilskudd til utbygging av dette kraftverk.

Tilskuddet bør være så stort at Hol kommune selv kan makte å foreta utbyggingen for egen regning.

Til slutt vil jeg bemerke at jeg går ut fra at det uttrykkelig i manøvreringsreglementet inntas at Ørteren fra det tidspunkt Ørteren Kraftverk utbygges, skal disponeres fortrinnsvis for dette kraftverks behov.

Såfremt det skulle være ønskelig med ytterligere opplysninger vedrørende denne sak hører jeg gjerne fra Dem.»

Al formannskap uttaler 22. april 1961:

«Punkt II B. b: Bygging av terskler og tidanning av elveleie.

Det å ta elven vekk fra dalen representerer det største naturinngrep ved denne regulering, og hvor Al kommune rammes sterkest. Vi holder fast ved at skadevirkningene så langt det er mulig søkes avhjulpet ved tiltak, og at dette prinsipp klart må fastslåes i selve konsesjonsvilkårene.

Kommunen har ikke i detalj tatt standpunkt til det utkast som ingeniør Brusletto har fremlagt, og det er i vår uttalelse be-

- Komiteen gir tilsagn om fritakelse for betaling av sin andel av reguleringsutgiftene, anslått til 240 000,- i sin tid
- Begrunnelse på side 540 som omfatter merutgifter ved utbygging som toppkraftverk isf årskraftverk
- NB: Post 28 ble endret i stortingsbehandlingen til kun fritak for anleggskostnader

540

Innst. S. nr. 257 — 1961—62

ning av saken. Avtalen følger innstillingen som trykt bilag.

Ustevatn—Sløtffjord.

Komiteén har nøy overveiet reguleringen av Ustevatn. Før reguleringen av Rødungen var det planlagt å senke Ustevatn med hele 34 m. Reguleringsforeningen har nå søkt om en oppdemning på 0,5 m og en senkning på 17 m. Departementet foreslår en senkning på 14 m. Det vil sammen med $\frac{1}{2}$ meters reduksjon av senkingen av Sløtffjord redusere magasinet med 23 mill. m³, mens anleggskostningene blir de samme. Komiteén kan ikke se at de fordeler en kan oppnå ved en mindre senking er av noen særlig stor betydning. For vintertrafikken synes ulempe å ville bli temmelig like ved den større som ved den mindre senking. Fyllingen om sommeren vil etter det foreliggende observasjonsmateriale så vidt komiteén har forstått bare bli lite forsinket i normale år. Dette forhold kan etter komiteéns mening ikke være av avgjørende betydning når den større senking gir en økt vinterproduksjon på ca. 43,5 mill. kWh i Uste—Nes og ca. 6,5 mill. kWh i kraftstasjoner i Snarumselva og Drammenselva, og komiteén finner å måtte rå til at det som søkt om tillates gjennomført 17 m senkning av Ustevann og 14,5 m senkning av Sløtffjord.

Ørteren-reguleringen.

Hol kommune eier et fall i Ørteren som kan innpasses i Ustereguleringen for en fremtidig isolert utbygging. Hol kommune har stilt krav om at konsesjonssøkeren tilpliktes å betale merutgiftene mellom dette anleggsutbygging som toppkraftverk i forhold til årskraftverk. Videre kreves at Hol kommune fritas for den del av reguleringsutgiftene ved Ørteren som etter loven faller på kommunen, og som er anslått til en beregnet andel på kr. 240 000, og til slutt en for Hol kommune hensiktsmessig kraftutvekslingsavtale.

Komiteén vil foreslå at Hol kommune får tilsagn om fritakelse for betaling av sin del av reguleringsutgiftene. Komiteén går videre ut fra at konsesjonssøkeren imøtekommer Hol kommune med en kraftutvekslingsavtale. Dette siste vil etter komiteéns oppfatning kunne ordnes tilfredsstillende for begge parter.

Våtna—Lya.

Reguleringsforeningen har i sin søknad om konsesjon også tatt med sidevassdragene Våtna og Lya, som regnes å representere til sammen 58 mill. kWh sommerkraft og 10 mill.

kWh vinterkraft. Ansøkingen om å regulere disse to vassdragene er avslått av departementet etter anbefaling av Hovedstyret i det vesentlige begrunnet med skaden på fisket.

Komiteén har undersøkt forholdet og også fått uttalelser fra distriktet som går i retning av at avslaget ikke synes å være tilstrekkelig begrunnet. Utbyggingsprisen for Våtna er oppgitt til 0,66 øre pr. kWh. Komiteén finner at fordelene ved å regulere disse to vassdrag overstiger skadevirkningene, og komiteén vil foreslå for Stortinget at det henstilles til departementet at denne konsesjon blir gitt snarest, eventuelt ved kgl. resolusjon. Komiteén går ut fra at konsesjonsvilkårene for Uste—Hallingdalsvassdraget blir gjort gjeldende så langt de passer.

Minstevassføring fra Strandefjord.

Fellesutbyggingen har tilbudt å slippe en minstevassføring på 4 m³/sek. hele året, mens departementet i tilslutning til Hovedstyret har lagt fram forslag om slipping av minst 7 m³/sek. i tiden 1. juni—30. september og resten av året minst 2,5 m³/sek. Kommunen har overfor komiteén gitt uttrykk for ønskeligheten av at særlig sommerslippingen må økes noe.

Når Våtna og Lya tas med i utbyggingen reduseres vassføringen i Hallingdalselva nedenfor utløpet av disse elver tilsvarende. Etter komiteéns mening må denne reduksjon kompenseres ved økt vannslipping fra Strandefjord i sommertiden. Komiteén er imidlertid kjent med at avløpet fra Våtna og Lya i en større eller mindre del av sommermånedene i mange år er mindre enn 1 m³/sek. Mulighetene for drift av 1 aggregat i Al kraftverk i sommermånedene og hensynet til fisket og naturens utseende tilsier derfor etter komiteéns mening at det slippes en noe større minstevassføring enn tapet av Lya og Våtna tilsier og komiteén foreslår minstevassføringen satt til 10 m³/sek. i sommertiden. Av hensyn til gyteforholdene for fisken mener komiteén at sommerslippingen må skje i tidsrommet 16. mai—15. september i stedet for i tidsrommet 1. juni—30. september som departementet har foreslått.

Komiteén er av den oppfatning at en vannføring på 10 m³/sek. skulle være tilstrekkelig til opprettholdelse av fisket i elven og også ut fra estetiske hensyn sett i sammenheng med bygging av terskler.

Komiteén finner det dog allikevel riktig å åpne adgang til, hvis kommunene ønsker det, å øke vannføringen i tilfelle med inntil 2 m³/sek i sommermånedene. Dette mot at

548

Innst. S. nr. 257 — 1961—62

keskommuner, som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 3). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5000 brukstimer årlig.

Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringingen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi, er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris. Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere denne kraft uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1,— pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Konsesjonæren er forpliktet til å samarbeide med andre kraftverk når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den alminnelige kraftforsyning. Bestemmelse herom treffes i

mangel av minnelig overenskomst av et av Kongen oppnevnt skjønn som også fastsetter de nærmere tekniske og økonomiske vilkår for sådant samarbeid.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget som måtte finnes påkrevd av hensyn til sådant samarbeid. Bestemmelse herom treffes av departementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

27.

Departementet kan under særlige omstendigheter gi en vassfalls- eller brukseier som ikke er medeier i regulerings- og overføringsanleggene, tillatelse til å benytte driftsvann, som er innvunnet ved reguleringen og overføringen, mot en årlig godtgjørelse til anleggenes eier. Denne godtgjørelse skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

28.

Når fallet mellom Ørteren og Ustemagasinet blir utbygd skal Hol kommune uten vederlag ha rett til å benytte den nå tillatte regulering av Ørteren.

29.

Ved damanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle, uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anlegget som skjer i krigsoyemed.

30.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement å avgi det nødvendige vann fra Kula til den alminnelige vannforsyning for det regulerte strøk i Al samt det til enhver tid nødvendige vann fra Rukkeelva til Nesbyen vannverk og til de overvatningsanlegg som er i drift nå.

31.

Det påhviler konsesjonshaveren i den utstrekning hvori dette kan skje uten urimelige ulemper og utgifter — å unngå ødeleggelse av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og områder, når dette anses ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

Såfremt sådan ødeleggelse som følge av arbeidenes fremme i henhold til foranstående

Stortingets endelige beslutning 26. juni 1962

- Komiteen presiserer hva som er ment:
- «Komiteen mener det er anleggsutgiftene for **denne dam** med tilbehør som Hol skal fritas for»
- «Andre utgifter som måtte påløpe ved reguleringen for anlegget – vedlikehold, utbedringer, administrasjon o.l. – må selvsagt betales av Hol kommune etter lovens bestemmelser».

1962. 26. juni. — Utbygging og reg. av Uste-Hallingdalsvassdraget m. v. og salg av statens fallrettigheter i vassdraget. 4093

per å la vann gå forbi et kraftverk som ligger der fullt ferdig, og som ellers ville måtte nedlegges helt. Med en vannføring på 7 m³ i sekundet ville denne produksjon neppe være regningssvarende, men det går med 10 m³ i sekundet.

Spørsmålet om terskelanlegg har vært et vanskelig problem. Jeg skal ikke her redegjøre for den lange diskusjon som har vært ført om denne sak; det vil framgå tydelig av proposisjonen. Komiteen har imidlertid basert seg på den foreslåtte plan. Den mener at det vil være den beste ordning for begge parter at departementet ved Hovedstyret tar seg av den detaljerte tilrettelegging og kontroll, ikke slik som foreslått i proposisjonen at skjønet skal gjøre det. Og komiteen gjør planen mer elastisk ved å foreslå at det skal tas rimelig hensyn til prisstigning — det vil jo ta noen tid før disse anlegg kommer til utførelse — og den gir også muligheter for pålegg om endringer som Hovedstyret måtte finne ønskelige og nødvendige, og som med rimelighet kan gjøres.

Jeg vil gjerne gi en nærmere forklaring på et punkt i komiteens innstilling, som kan være gjenstand for feiltolkning. Det gjelder komiteens forslag om at Hol kommune gis tilsagn om fritakelse for sin del av reguleringsutgiftene ved en framtidig utbygning av det fall Hol eier mellom Ørteren og Ustevann. Jeg skal prøve å gjøre det helt klart hva komiteen foreslår og mener:

Ved Ørteren bygges nå en dam som ledd i Uste-reguleringen, som også berører Hol kommunes fallrettigheter. Etter loven skal da Hol kommune utrede sin del av utgiftene ved denne dam etter den beregnede del av nytteeffekten i nevnte kraftverk. Komiteens mening er at det er anleggsutgiftene for denne dam med tilbehør som Hol skal fritas for. Andre utgifter som måtte påløpe ved reguleringen for anlegget — vedlikehold, utbedringer, administrasjon o. l. — må selvsagt betales av Hol kommune etter lovens bestemmelser.

Kravet om denne fritakelse har vært reist fra Hol kommune, og komiteen har funnet det rimelig å etterkomme dette krav.

Det har vært reist den innvending mot komiteens forslag at det i betenkelig grad berører lovens bestemmelser. Komiteen har ansett dette tilfelle å være så spesielt at den ikke har hatt noen betenkeligheter ved sitt forslag. Dammen skal i alle tilfelle bygges i Ustereguleringen. Den vil kunne brukes også for det nye anlegg, men vil påføre utbyggeren ekstra omkostninger ved at en nå må gå over til drift av dette anlegg som vinterkraftverk og ikke som årskraftverk. Komiteen vil i alle tilfelle foreslå en form for støtte til Hol kommune i den anledning. Men komiteen har

valgt å knytte pålegget direkte til bestemmelsen om fordeling av reguleringsutgiftene. Komiteen mener den har adgang til å foreslå et slikt pålegg etter reguleringslovens § 12, punkt 18, og spesielt etter at komiteen har brakt i erfaring at Reguleringsforeningen neppe vil nedlegge protest mot et slikt vedtak.

Ved reguleringen av Uste vil Al kraftverk måtte legges ned. Jeg skal ikke her komme nærmere inn på dette forhold. Men komiteen så det av avgjørende betydning at man her kom fram til en ordning som partene kunne være tjent med. Da proposisjonen ble fremmet, var spørsmålet fremdeles uløst. Komiteen henstilte til partene å komme sammen igjen for å drøfte saken videre. Det lyktes å komme fram til en løsning som ble anbefalt av forhandlerne. Da innstillingen ble levert, hadde Hol kommunestyre ennå ikke behandlet forslaget. Det er nå gjort, og kontrakten er godtatt av begge parter. Det er blitt en løsning som komiteen er godt fornøyd med.

Jeg vil også gjenta her at ved komiteens forslag om en vannføring på 10 m³ i sekundet i Hallingdalselva vil Al kraftverk kunne kjøres med en viss produksjon i de fire sommermåned.

Komiteen har sluttet seg til departementets forslag om kr. 4,50 i konsesjonsavgifter til kommunene. Komiteens forslag må sees i forbindelse med de årlige tilskudd til Næringsfondet. Komiteen har også sluttet seg til departementets forslag om en avgift på 50 øre til staten. Personlig har jeg vært inne på tanken om å høyne denne avgift til staten. Avgiftene i sum i forbindelse med denne sak blir imidlertid så høye at jeg lot spørsmålet falle her. Jeg vil — og jeg snakker fremdeles bare ut fra mitt eget syn og ikke på komiteens vegne — allikevel benytte anledningen til å be departementet overveie om ikke det skulle være grunn til ved framtidige konsesjoner å heve avgiften til staten noe. Konsesjonsavgiftsfondet trenger å styrkes for å kunne løse de store oppgaver det står overfor, særlig på forskningsområde. Jeg nevner her en oppgave som eksempel, som har tatt en bred plass i foreliggende sak, nemlig bygging av terskler i elveleiene. Spørsmålet om terskelanlegg vil sikkert komme til å melde seg ofte i framtiden, og jeg tror det vil bli nødvendig å foreta et bredt forskningsarbeid på dette felt — avpasset etter norske forhold. Det er en fellesoppgave som vel vil kunne ligge til rette for forskningslaboratoriet å ta opp, og det ville være rimelig om kraftutbyggerne betalte sin del av denne og andre viktige forskningsarbeider som kommer til felles nytte. Den praktiske måte å skaffe midler til rådighet for slike arbeidsoppgaver, som ofte vanskelig

4120 1962. 26. juni. — Overdraging til staten av A/S Bjølvfossen sine vassfall, kraftanl. m. v. — Reg. og overføring i Dalelva, Kassdalselva og Skorovassdr.

ene gunstigere at vi får en ordning med et næringsfond istedenfor den ordning som er praktisert hittil.

Når det gjelder det hr. Garbo sa, er jeg enig med ham i at det er en nasjonal sak å bevare naturen så langt som mulig. Men jeg vil gjerne legge til at jeg tror at det er riktig å legge størst vekt på hva de mener som bygger, bor og lever i denne landsdelen. Hadde det der vært kompakt motstand, ville nok behandlingen av denne saken i komiteen vært langt vanskeligere enn den tross alt har vært.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i:

1. At det blir tillatt Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering å foreta reguleringer og overføringer i Uste—Hallingdalsvassdraget,
2. Salg av statens fallrettigheter i Usteelva og Hallingdalselva, — alt i det vesentlige i samsvar med Industridepartementets tilrådning av 30. mars 1962 med de endringer som følger av nærværende innstilling med vedlegg.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: De to neste saker, sak nr. 12 og sak nr. 13, er besluttet behandlet under ett.

Sak n r. 12.

Desutan leiger det frå BKK frå 75—150 mill. kWh for å supplere sin eigen produksjon. Alt det som selskapet fekk konsesjon på, er utbygd. No har A/S Bjølvfossen i dei seinare år investert ca. 50 mill. kroner i anlegga sine til utvidingar og nyinnreingar. Dei har hatt planar om å utvide produksjonen endå meir, slik at det i dag i samband med overdragings-saka også ligg føre ein søknad om ny reguleringskonsesjon på ein del vassdrag.

For å kunne gjere dei nye investeringar, som alt i alt vil kome på ca. 30 mill. kroner, har Bjølvfossen då først søkt om å få forlengd den konsesjonen dei fekk i 1915. Denne konsesjonen går ut i 1980. Departementet og Vassdragsstellet kunne ikkje gi tilsegn om å forlengje denne ut over 1980; og spørsmålet var då korleis ein skulle finne ei ordning slik at selskapet kunne få eit grunnlag for å sikre produksjonen sin for ei nokolunde rimeleg lang tid. Det vart då gjort ein avtale, og selskapet og Vassdragsstellet inngjekk ein kontrakt — liknande den som i si tid vart inngått med Bremanger — om at staten ved Vassdragsstellet straks skal ta over dei kraftanlegg som A/S Bjølvfossen har, og som ikkje fell heim før i 1980.

Dermed skulle Bjølvfossen ha føresetnad for å kunne sikre produksjonen sin ut over konsesjonstida. I denne avtalen, som er praktisk talt lik for alle dei tre sakene som eg nemnde, har ein då som eit hovudgrunnlag sagt at alt det som selskapet — det gjeld i dette tilfelle A/S Bjølvfossen — hadde som konsesjonsplikter fram til 1980, skulle vere som det hadde vore. og som om avtalen ikkje var

Ørteren krv/Hol kommune fikk kompensert for økte anleggskostnader

Hol kommunes fallrettighet

- La til rette for et elvekraftverk på fallet
- Ville teoretisk hatt produksjon i sommersesongen til lav pris, se under

Hol kommunes utbygging

- Utbygging av vinterkraftverk med produksjon i vintersesongen til høy pris, pga reguleringen av Ørteren
- I styresak 44/64 og 12/65 FHR ble Hol kommune innvilget et tilskudd på 1, 275 mill kr (1965-kr) som kompensasjon for oppdimensjonering av kraftverket til større kapasitet.
- Dette er basert på en hypotese om at Hol kommune med sine rettigheter i fallet fra Ørteren hadde kunnet bygge et «billigere» anlegg med lavere kapasitet, dersom ikke Uste/Nes utbyggingen hadde «eksistert», dvs en antagelse om at de da hadde sluppet restriksjonen vedr Ustevann og ferdig med tapping til 1. mars. Det ble anført at et slikt hypotetisk kraftverk kunne kjørt ut vannet over lengre brukstid, og dermed kunnet bygges billigere.
- Dette kalles «vinterkraftverk» vvs «årskraftverk» av Stortinget

Reguleringen av Ørteren

- Dam Ørteren med reguleringsanlegg ble bygd av FHR og betalt av alle deltakerne, utenom Ørteren kraftverk

Ulempen eller merutgiftene ved større utbygging enn tenkt, er betalt for av FHR, både for kraftverket og for reguleringen

Vilkårsrevisjon

- Kan post 28 vurderes i vilkårsrevisjon?
- I OEDs retningslinjer s. 15 og 16 står det:
 - «Av Ot.prp. nr. 50 (1991-92) fremgår det at ved revisjon kan alle vilkår undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av konsesjonsperioden. Konsesjonsmyndighetene fastsetter eventuelle nye vilkår ut fra en helhetlig vurdering av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig på revisjonstidspunktet.»
 - «Økonomiske krav omfattes normalt heller ikke av revisjon. Det må foreligge helt spesielle hensyn før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond og andre økonomiske vilkår i revisjonssaker. Dette gjelder også økonomisk kompensasjon for miljøulemper. Ifølge Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 114 er behovet for oppjustering av årlige konsesjonsavgifter o.a. ivaretatt av lov av 3. juni 1983 nr. 51, jf. også lov av 12. juni 1987 nr. 62.»
- Etter FHRs syn er det ikke satt begrensninger som medfører at NVE ikke kan vurdere post 28.

Dagens situasjon for damforsterkninger

- Det har ikke vært omfattende påkostnader på dam Ørteren siden den ble bygd.
- Ørteren kraftverk har som deltaker i FHR betalt for løpende drifts- og administrasjonskostnader for Ørterenreguleringen.
- Det er utført revurdering av Dam Ørteren, som krever forsterkninger av bolting/forankring og støttekonstruksjon
- Styresak 28-21 fra 6.9.2021 viser følgende plan for investeringer og vedlikehold

Oversikt anlegg FHR		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totalkostnad [MNOK]
Regulering	Vassdragsanlegg	Ombygging/Nybygging 10 år										
Holsreguleringa	Mjåvatn	26.3										115.8
	Rødungen Nord	45	50	21								116*
	Olsendvatn		0.8	0.8	51.1	51.1	20.8					125
	Bergsjø					0.5	0.5	16				17
	Varaldset					0.6	0.7	10.7				12
	Strandevatn	4.4										117.9
	Sisseldøla					0.5	4.9					5.4
	Overføring Rødu.- Varaldset			1.6	14.8	16.1						32.5
Uste-Nes reguleringa	Finsevatn						0.5	2				2.5
	Nygårdsvatn					0.7	0.6	11.5				12.8
	Ørteren					0.6	0.6	11.1	11.1			23.4
	Rødungen Sør			0.6	0.6	51	51					103
	Tilløp Usta	3.4	7.3	17.7	8.6							37
SUM		79.1	58.1	41.6	75.1	121.1	79.6	51.2	11.1	0	0	720

- Per i dag er planen for Dam Ørteren utbedring i 2026-27 for ca. 25 MNOK som er vedlikehold/driftskostnad

Oppsummering

- NVE har myndighet til å vurdere post 28 i vilkårsrevisjon
- Det er mulig å tolke komiteens presisering som en tidsbegrenset fordel: «**denne** dam», samt at for «andre... **utbedringer**» vil Ørteren krve måtte delta på linje med andre deltakere.
- Den ulempen Stortinget omtaler som grunnlag for fordelten er innvunnet > Ørteren kraftverk/Hol kommune bør delta på linje med alle andre deltakere i reguleringen
- Det er opp til NVE å vurdere sakens sider

